

Θέματα Ὁρθόδοξης Θεολογίας καί Παράδοσης

* * *

ΑΡΧΙΜ. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΜΟΥΡΤΖΑΝΟΣ
ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΥΡΝΑΒΟΥ

Ο ΑΠΟ ΛΑΡΙΣΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ ΚΟΤΤΑΡΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Τὸ παλαιοημερολογικὸ ζήτημα ἀπασχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ πολλοὺς Χριστιανοὺς. Ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος παρουσιάζουν οἱ θέσεις καὶ οἱ ἀναλύσεις τῆς σπουδαίας προσωπικότητος τοῦ ἀπὸ Λαρίσης Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Δωροθέου Κοτταρᾶ (1888-1957), ὁ ὁποῖος ἤρθε σὲ δημόσιο διάλογο ὡς Μητροπολίτης Λαρίσης μετὰ ἐκπροσώπους τοῦ παλαιοῦ ἡμερολογίου, ἀφίνοντάς μας μίαν λίαν ἐνδιαφέρουσα παρακαταθήκη, ὅχι μόνον γιὰ τὸ ζήτημα καθαυτὸ, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄλλα θέματα, ὅπως εἶναι ἡ ἀναχειροτονία καθηρημένων κληρικῶν.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1947 ὁ πρῶν Μητροπολίτης Φλωρίνης Χρυσόστομος, μέσα στὰ πλαίσια τῆς πολεμικῆς τῶν παλαιοημερολογικῶν, εἶχε συγγράψει καὶ κυκλοφορήσει κείμενο μετὰ τὸν τίτλον «*Ἀναίρεσις τῆς ἡμερολογιακῆς πραγματείας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Δωροθέου Κοτταρᾶ τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὸ μινιαῖον περιοδικὸν "Ἀρχεῖον τοῦ Κανονικοῦ καὶ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου"*». Ἐκεῖ ἀπαντοῦσε στὸν Δωροθέου προσπαθῶντας νὰ ἀναρέσῃ τὰ ἐπιχειρήματά του ὡς ἐσφαλμένα μετὰ σκοπὸν, ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει, νὰ πείσῃ τὸ ὀρθόδοξο κοινὸν καὶ νὰ τὸ προφυλάξῃ ἀπὸ τίνος, κατὰ τὴν γνώμην του, πλάνης στὴν ὁποία μποροῦσε νὰ ὑποπέσῃ, λόγῳ τοῦ κύρους, τῆς μόρφωσης καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πείρας τοῦ Δωροθέου, ποὺ ἔχουν εἰδικὴ βαρύτητα στὴν δημόσια γνώμην.¹

¹Υπὸ τοῦ Σεβ. Χρυσοστόμου Μητροπολίτου πρῶν Φλωρίνης, *Ἀναίρεσις τῆς ἡμερολογιακῆς*

Με μεγάλη νηφαλιότητα στην μελέτη του, που ανήκει στην παρὰ πάνω έκδοση ὑπὸ τὸν τίτλο *Νομοκανονικὴ θέσις τοῦ παλαιομερολογιτικοῦ ζητήματος*, ὁ Δωρόθεος, ἀπόλυτα καὶ πολύπλευρα τεκμηριωμένα, διατυπώνει τὴν ἄποψη ὅτι οἱ παλαιομερολογίτες ὡς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν, χωρὶς νὰ κατατάσσονται στοὺς ἄλλοδόξους ἢ ἄλλοθρησκους, γιὰ τοὺς ὁποίους ἰσχύει ἔτσι κι ἄλλιῶς, μὲ βάση τὶς συνταγματικὲς διατάξεις, ἢ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ ἢ ἐλεύθερη τέλεση τῆς λατρείας τους. Ἐπομένως, οἱ Παλαιομερολογίτες ἀποτελοῦν μέλη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ ὑπάρχονται στὶς διατάξεις τῶν νόμων τοῦ Κράτους, οἱ ὁποῖοι προστατεύουν τὰ δικαιώματά της.

Οἱ παλαιομερολογίτες δὲν εἶναι σχισματικοὶ οὔτε αἵρετικοί, ἀλλὰ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι πρεσβεύουν τὰ ὀρθόδοξα δόγματα καὶ τὴν ἴδια καὶ ἀπαρραλλάκτη ὀρθόδοξη πίστη. Ἄρα, καὶ γι' αὐτοὺς ἐφαρμόζονται ὅλες οἱ κανονικὲς καὶ οἱ νομικὲς διατάξεις. Ἐφ' ὅσον δὲ τὶς παραβοῦν ὑπόκεινται στὶς κανονικὲς καὶ στὶς νόμιμες ποινές. Τὶς μὲν κανονικὲς ποινὲς τὶς ἐπιβάλλει ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία καθαρῶς τοὺς κληρικοὺς καὶ ἀφορίζει τοὺς λαϊκοὺς, τὶς δὲ ἄλλες ποινὲς ἐπιβάλλει τὸ Κράτος, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους του, ἀλλὰ καὶ μέσῳ τῶν Δικαστηρίων, τὰ ὁποῖα, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους, ποῦ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν προστασία τῆς Ὁρθόδοξης Θρησκείας, τιμωροῦν ἐπιβάλλοντάς τὶς ἀνάλογες ποινές.

Ἐκεῖνοι ποῦ καθαιροῦνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία δὲν μποροῦν νὰ ἱερουργοῦν καὶ νὰ ἐκτελοῦν ἱερατικὲς πράξεις, στὶς ὁποῖες ἔχουν δικαίωμα μόνο ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν τὴν Ἱερωσύνη. Οἱ παραβάτες προχωροῦν σὲ πράξεις ἀντιποιήσεως βαθμοῦ, τίτλου, τιμῆς, ἱερατικοῦ λειτουργήματος καὶ διακριτικῶν διαστίμων. Ὡς ἐκ τούτου, ἀπαγορεύεται νὰ τὰ φέρῃ καὶ νὰ ἐνεργῇ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ καθηρημένος κληρικός².

Τὸ ἴδιο πρόβλημα ἐπεξεργάζεται ὁ Δωρόθεος καὶ στὴν συνέχεια στὴν μελέτη του με θέμα *Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς γνωματεύσεως τῶν κ. κ. καθηγητῶν ἐπὶ τοῦ παλαιομερολογιτικοῦ ζητήματος*. Ἡ γνωμάτευση ἐπ' αὐτοῦ τῶν καθηγητῶν τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Γ. Ράμου, Χ. Σγουρίτσα καὶ Κ. Τσάτσου, ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε τὸ 1951 στὸ περιοδικὸ *Ἐκκλησία* εἶχε δύο σημεία τὰ ὁποῖα τέθηκαν ὑπὸ τὴν ἀμφισβήτηση τοῦ Δωροθέου. Τὸ πρῶτο ἀνέφερε ὅτι «ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἰσῆγαγε τὸ Γρηγοριανὸν ἡμε-

πραγματείας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Δωροθέου Κοτταρᾶ τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὸ μηνιαῖον περιοδικόν "Ἀρχεῖον τοῦ Κανονικοῦ καὶ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου", Δεκέμβριος 1947.

² Δωροθέου Μητροπολίτου Λαρίσης, *Νομοκανονικαὶ Ἔρευναί*, Ἀθῆναι 1951-52. σσ. 181- 195.

ρολόγιον» καὶ τὸ δεύτερο ὅτι «οἱ καθαιρεθέντες Ἀρχιερεῖς μεταστάντες σὺς τάξεις τῶν μοναχῶν καὶ ἀπολέσαντες τελείως πάντα ἱερατικὸν βαθμὸν καὶ τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ, δύνανται νὰ ἐπανακτίσωσι ταύτην μόνον διὰ νέας χειροτονίας».³

Ὁ Δωρόθεος ἐδῶ ἀποδεικνύει μὲ ἱστορικὰ ἐπιχειρήματα ὅτι τὸ Γρηγοριανὸ ἡμερολόγιον ἔχει καταδικασθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, διότι δὲν ἀποτελεῖ διόρθωση τοῦ ἡμερολογίου, ἀλλὰ μεταρρύθμιση τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. Λόγω καινοτομίας καὶ χρησιμοποίησής του ὡς προσπλυτιστικοῦ μέσου, τὸ ἔχουν καταστήσει ἀπαραδέκτο. Ἀπαντᾷ δὲ ῥητῶς ὅτι τὸ διορθωμένο Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιον εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἀποδεχθῆ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, διότι αὐτὸ ἀποκρούεται ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἀποκλείσει τὴν ὅποια διόρθωση τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, ἀπὸ ἄποψη ἀστρονομική. Αὐτὸ τὸ εἶχε ἀποφασίσει τὸ 1919 ἡ ἐπιτροπή, ἡ ὁποία εἶχε ὀρίσθῃ ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο καὶ ἀποτελεῖτο ἀπὸ Μητροπολίτες, τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν Χρυσόστομο καὶ πανεπιστημιακοὺς καθηγητὲς καὶ μάλιστα ἀναφέροντας τὰ ἑξῆς: «Ἡ Ἐπιτροπὴ φρονεῖ ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου μὴ προσκρούουσα εἰς δογματικούς καὶ κανονικούς λόγους δύναται νὰ γίνῃ μετὰ συννενόησιν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν ...ὕπὸ τὸν ὅρον οὐχὶ τῆς προσχωρήσεως εἰς τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον». Ὁ Δωρόθεος σημειώνει, ἐπίσης, ὅτι ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συνῆλθε τὸ 1923 καὶ ἀποφάσισε τὴν ἀποδοχὴν τοῦ διορθωμένου Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου καὶ ὄχι τοῦ Γρηγοριανοῦ, μὲ τὴν προσθήκην 13 ἡμερῶν στὸ Ἰουλιανό, χωρὶς νὰ μεταβληθῆ ἀπολύτως τὸ Πασχαλινὸ καὶ τὸ ἐν γένῃ Ἑορτολόγιον τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιπροσθέτως, τὸ 1929 ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐξέδωσε ἀνακοίνωση ἡ ὁποία ἀνέφερε ὅτι Ἱερὰ Σύνοδος σὲ συμφωνία μὲ τὴν Ἱεραρχία ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν θεωρεῖ ὅτι ἡ διόρθωση ἡ ὁποία ἔγινε στὸ Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιον δὲν προσκρούει στὰ δόγματα οὔτε σὺς παραδόσεις καὶ στοὺς ἱερὸς κανόνες τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Δωρόθεος ἐξηγεῖ καὶ ἐδῶ μὲ ἱστορικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια ὅλα τὰ σημεῖα καὶ τὶς λεπτομέρειες τῆς διορθώσεως καὶ κάνει πολὺ σημαντικὲς παρατηρήσεις, τὶς ὁποῖες θεωρεῖ ἀναγκαῖες γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀπόκρουση ὄλων τῶν κατηγοριῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τοὺς παλαιομερολογίτες, ὅτι εἰσήγαγε τὸ Γρηγοριανὸ ἡμερολόγιον, πρᾶγμα ποὺ

³ *Αὐτόθι*, σ. 196.

δέν συμβαίνει στην πραγματικότητα, προσπαθώντας να παραστήσουν την Έκκλησία ύποταγμένη στην Δυτική. Η κατηγορία ότι η Έκκλησία είναι διψθεν σχισματική απορρίπτεται από τον Δωρόθεο με την οικεία γι' αυτόν μέθοδο τῆς ἄρογης τεκμηρίωσης.⁴

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο σημεῖο τῆς παρατηρήσεως, ὅπου θίγεται τὸ ζήτημα τῆς ἀναχειροτονήσεως, ὁ Δωρόθεος δὲν τὸ ἐξετάζει περιοριζόμενος στὴν εἰδικὴ περίπτωσι τῶν καθαιρεθέντων παλαιοημερολογιτῶν, ἀλλὰ μέσα στὰ γενικὰ του πλαίσια τῶν κανόνων καὶ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας. Καταλήγει δὲ ὅτι τὰ δόγματα πιστεύονται ὅπως παραδίδονται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἔχουν ἀδιάσειστο κύρος. Δὲν χωραίει κανένας συμβιβασμὸς στὰ ζητήματα πίστεως. Σύμφωνα μ' αὐτὴν τὴν πίστι, καὶ ἀπὸ τὴν πράξι τῆς Ἐκκλησίας, ἂν κάποιος κληρικὸς χειροτονηθῆ κανονικῶς καὶ ἔπειτα καθαιρεθῆ, ἐὰν θέλῃ νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ, γίνεται δεκτὸς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μὲ τὸν οἰκείο βαθμὸ ἱερωσύνης, χωρὶς νὰ γίνῃ νέα χειροτονία.

Πρὸς τεκμηρίωσι δὲ τῶν παραπάνω παραθέτει τὴν μαρτυρία τοῦ ἀκλόνητου ΞΗ' Ἀποστολικοῦ Κανόνα, ὁ ὁποῖος ὀρίζει ὅτι «*Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξεται παρὰ τινός, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, εἰ μὴ ἄρα συσταίει ὅτι παρὰ αἵρετικῶν ἔχει τὴν χειροτονίαν. Τοὺς γὰρ παρὰ τῶν τοιούτων βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας οὔτε πιστοὺς, οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν*».⁵

Ἰσχυροποιώντας, μάλιστα, τὴν θέσι του ὁ Δωρόθεος παραθέτει καὶ τὸ γεγονός ὅτι καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία διδάσκει τὸ ἀνεπανάληπτο τῆς ἱερωσύνης. Ἀποδέχεται καὶ αὐτὴ ὅτι ἡ ἱερωσύνη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαλειφθῆ λόγῳ ποινῆς, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἐκουσίως σὲ περίπτωσι ἀποσκίρτησις ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ οὔτε ἀναστέλλονται τὰ δικαιώματα τῆς ἄσκησης ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ἱερωσύνη. Ὑπαγωγὴ τοῦ κληρικοῦ στὴν τάξι τοῦ λαϊκοῦ σημαίνει τὴν ἀπώλεια τῶν ἀξιωμάτων τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ βαθμὸ, οὐδέποτε, ὅμως, τῆς ἱερωσύνης. Δὲν ἐπιτρέπεται σὲ τέτοια περίπτωσι ἡ τέλεσι ἱερατικῶν πράξεων, ποὺ εἶναι, ὅμως, ἔγκυρες, ὅταν τυχὸν τελεσθοῦν ἀπ' αὐτόν, διότι πηγάζουν ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς ἱερωσύνης, τὸ ὁποῖο ὁ κληρικὸς φέρει ἀκέραιο. Ἐπομένως, ἀπαγορεύεται ἡ ἐκ νέου χειροτονία.⁶

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἔχει ἀποφανθεῖ ἐπισήμως περὶ τοῦ ἀνεξαλεί-

⁴ Δωροθέου Μητροπολίτου Λαρίσης, *Νομοκανονικαὶ Ἔρρευσι*, αὐτόθι, σσ. 196-201.

⁵ Δωροθέου Μητροπολίτου Λαρίσης, *Νομοκανονικαὶ Ἔρρευσι*, αὐτόθι σ. 201.

⁶ *Αὐτόθι*, σ. 201.

πτου, αλλά κατά την δογματική διδασκαλία πιστεύει ότι η ιερωσύνη συγκαταλέγεται στα μη επαναλαμβανόμενα μυστήρια. Όμως, και η πράξη ή όποια τηρήθηκε ανέκαθεν ομοίμορφα, αποκλείει την αναχειροτόνιση, αφού η ιερωσύνη, σύμφωνα με την διδασκαλία της, είναι έργο της Θείας Χάριτος και του Αγίου Πνεύματος, που επιφοιτεί και καθιστά τον Κληρικό άξιο του υπουργήματός του μέσω της παροχής της ζωοποιού δυνάμεως. Η Ίερωσύνη παρέχεται από τον Θεό και η καθαίρεση είναι ανθρώπινη πράξη, η όποία αποτελεί μέσο πειθαρχικό, που αποβλέπει στο να αξιοποιήσει η Έκκλησία και να καθιστά ανενεργή την ιερωσύνη των Κληρικών εκείνων που υπέπεσαν σε παραπτώματα. Αυτό είναι ένα δικαίωμα που έχει η Έκκλησία για να επιβάλει ποινές στους Κληρικούς της σε περιπτώσεις που αυτοί περιπέσουν σε διάφορα παραπτώματα.

Έτσι λοιπόν όταν μιλάμε για καθαίρεση δεν έννοούμε την εξάλειψη της Θείας Χάριτος, που έχει χορηγηθεί από τον Θεό, όπως και της δυνατότητας εκτέλεσης των ενεργειών που απορρέουν από τον βαθμό του Κληρικού, αλλά απαγόρευση διαρκή της έκδηλώσεως και της εκτέλεσεως αυτών των ενεργειών. Η απαγόρευση της αναχειροτονίσεως εκείνου, ό όποιος έχει καθαρευθεί, αποδεικνύεται από την αποδοχή χωρίς χειροτονία των Μελιτιανών και των Καθαρών. Η Γ' Οικουμενική Σύνοδος είχε αναγνωρίσει τις χειροτονίες των σχισματικών των 34 Επισκόπων οι όποιοι είχαν έναντιωθεί στις αποφάσεις έναντιόν των Νεστοριανών. Υπάρχουν, επίσης, αρκετά παραδείγματα στην ιστορία της Όρθοδόξου Έκκλησίας αποδοχής χωρίς να ακολουθήση χειροτονία καθαιρεθέντων Κληρικών. Μάλιστα, ό Πατριάρχης Φώτιος είχε ταχθεί κατά των αναχειροτονίσεων βασιζόμενος στον ΞΗ' Αποστολικό Κανόνα και στον ΜΗ' της έν Καρθαγένη Συνόδου.⁷

Άλλωστε, ούτε και η Έκκλησία της Ελλάδος δεν έχει παράδειγμα αναχειροτονίας σε Κληρικό ό όποιος είχε καθαρευθεί, αρκουμένη μόνον μέσω αποφάσεως της στην επιβολή ποινής καθαιρέσεως. Έξ αίτίας δέ του προβλήματος που προέκυψε λόγω των παλαιοσηρολογιτών η Έκκλησία για λόγους σκοπιότητας θεώρησε ότι έπρεπε να την όρίση. Ό Δωρόθεος σ' αυτό τό σημείο, διατυπώνοντας την επιφύλαξή του προς αυτήν την απόφαση, αναφέρει ότι χωρίς να έχει πρόθεση επικρίσεως της, για να είναι πιο έμπεριστατωμένη η μελέτη του, παραθέτει επί του θέματος και τις γνώμες κορυφαίων Καθηγητών της νομικής Έπιστήμης, οι όποιες συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι η έσωτε-

⁷ Δωροθέου Μητροπολίτου Λαρίσης, *Νομοκανονικά Έργοναι*, αυτόθι, σσ. 203-204.

ρική ύψη της ιερωσύνης είναι απροσπέλαστη από κάθε ανθρώπινο νόμο. Παραθέτει, επίσης, και άλλες γνώμες, οι οποίες θεωρούν ότι στίς περιπτώσεις χειροτονίας από αίρετικούς αυτές είναι άκυρες. Αυτές τις γνώμες τις θέτει πρὸ τῶν αποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ ὁποῖες δέχονταν καὶ τέτοιου εἴδους χειροτονίες. Τονίζει δὲ ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο βιάδιζε πάντα μὲ σύνεση, ὅταν παρουσιάζονταν τέτοιου εἴδους περιστάσεις, διαλέγοντας τὴν κατάλληλη ὁδὸ καὶ ἀκολουθώντας τὴν οἰκονομία.

Καταλήγοντας, ὁ Δωρόθεος ὑπογραμμίζει γιὰ μίᾳ ἀκόμα φορὰ ὅτι, βάσει τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πράξεων ποὺ ἔχει μέσα στὴν ἱστορία της ἀκολουθήσει, ἡ ιερωσύνη δὲν εἶναι πράξη δημοσίου δικαίου. Στὸ μυστήριό της Ἱερωσύνης μέσω τῆς Θείας Χάριτος ὑπάρχει ὁ Θεὸς χαρακτήρας, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαλειφθεῖ οὔτε νὰ χαθεῖ, ἐφ' ὅσον πιστεύουμε ὅτι αὐτὸ τὸ χάρισμα δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀνθρώπινη δύναμη, ἀλλὰ εἶναι χάρισμα δοθὲν «διὰ προφητείας μετ' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Πρεσβυτερίου», σύμφωνα μὲ τὸν Παῦλο. Ἀντιθέτως, ἡ καθαίρεση εἶναι πράξη ἀνθρώπινη (jus ecclesiasticum), χωρὶς νὰ λαμβάνη χώρα μυστηριακὴ τελετή.⁸

⁸ Δωροθέου Μητροπολίτου Λαρίσης, *Νομοκανονικά Ἔργονα*, αὐτόθι, σσ. 207-208.